

UPORABA PREPOVEDANIH DROG IN NJENA PROBLEMATIKA V SLOVENIJI

KATJA ROSTOHAR, INES KVATERNIK, MATEJA JANDL

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana, Slovenija
katja.rostohar@nijz.si, ines.kvaternik@nijz.si, mateja.jandl@nijz.si

Uporaba prepovedanih drog v Sloveniji narašča, spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti. Med splošno populacijo prevladuje uporaba konoplje in narašča uporaba stimulansov, kar sovпада z analizami odpadnih vod in Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD). Med problematičnimi uporabniki drog prevladuje uporaba opiatov in narašča uporaba kokaina. Zmanjšuje se izdaja sterilnega pribora za injiciranje, kar kaže na prehajanje uporabnikov na manj tvegane načine uporabe drog. Po letu 2015 prevladuje naraščajoč trend števila umrlih zaradi predoziranja s prepovedanimi drogami, po letu 2019 se trend ponovno obrne. V letu 2019 je bilo v Sloveniji zabeleženih 51 umrlih zaradi uporabe drog na milijon prebivalcev, kar je najvišja stopnja umrljivosti v Evropski uniji. Dostopnost programov pomoči je v okviru zdravstva in socialnega varstva zadostna in geografsko primerno pokrita, vendar se število uporabnikov, ki vstopajo v programe obravnave, zmanjšuje.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fv.v.8.2023.3](https://doi.org/10.18690/um.fv.v.8.2023.3)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
prepovedane droge,
tvegana vedenja,
zastrupitve,
smrti,
programi zdravljenja

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.3](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.3)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
illicit drugs,
risk behaviors,
intoxication,
deaths,
treatment programs

THE USE OF ILLICIT DRUGS AND ITS PROBLEMS IN SLOVENIA

KATJA ROSTOHAR, INES KVATERNIK, MATEJA JANDL

National Institute of Public Health, Ljubljana, Slovenia
katja.rostohar@nijz.si, ines.kvaternik@nijz.si, mateja.jandl@nijz.si

The use of illicit drugs in Slovenia is increasing, patterns and methods of drug use are changing, new drugs and addictions are emerging. Among the general population, cannabis use is prevalent and stimulant use is increasing, which coincides with the wastewater analyses and the ATADD survey. Among problem drug users, the use of opiates predominates and the use of cocaine is increasing. The supply of sterile injection equipment decreases, which indicates less risky ways of using drugs. From 2015, an increasing trend of drug related deaths prevails and after 2019, the trend reverses. In 2019, there were 51 drug related deaths per million inhabitants in Slovenia, which was the highest reported mortality rate in the European Union. The availability of assistance programs within the framework of health and social care is sufficient and geographically adequately covered, but the number of drug users entering treatment programs decreases.

1 Uvod

Eno izmed področij, ki jih pokriva Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), je tudi problematična uporaba prepovedanih drog, ki se povezuje s številnimi težavami, s katerimi se lahko soočajo tako posamezniki/uporabniki kot tudi družba. Uporaba prepovedanih drog, kljub škodljivim posledicam, med prebivalci Slovenije v zadnjih letih narašča. Spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti, zato tudi nova problematika. Obstajajo številni programi pomoči v okviru zdravstva in socialnega varstva. Med splošno populacijo še vedno prevladuje uporaba konoplje kot tudi drugih drog (Drev idr., 2021; Lavtar idr., 2014; Koprivnikar idr., 2015), kar sovpada z izsledki zadnje analize odpadnih voda (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023; Jandl idr., 2023). V skupini aktivnih in problematičnih uporabnikov prepovedanih drog prevladuje uporaba heroina, vendar uporabniki pogosto posegajo tudi po drugih drogah (Jandl idr., 2023).

Smrti so pogosto povezane z vbrizgavanjem prepovedanih drog, v večini primerov gre za kombinacijo različnih psihoaktivnih snovi. Od leta 2015 je bilo zaznati trend povečevanja števila smrtnih žrtev med populacijo uporabnikov prepovedanih drog (Jandl idr., 2023), kar nakazuje določene spremembe med uporabniki in zato na dodatne raziskave o vzrokih. Smrtne žrtve, ki so posredno povezane z uporabo prepovedanih drog, so pogosto povezane še z drugimi zdravstvenimi težavami, z okužbami, kot so virusi HIV (Humani imunodeficientni virus), HBV (Virus hepatitisa B) in HCV (Virus hepatitisa C), nezgodami, nasiljem in tudi samomori.

V Sloveniji je obravnava uporabnikov prepovedanih drog opredeljena v zakonodaji na področjih prepovedanih drog, zdravstva in socialnega varstva (»Resolucija o nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (ReNPPD14–20)«, 2014; »Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (ReNPSV22–30)«, 2022; »Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD)«, 1999). Na NIJZ se zbirajo in obdelujejo različni podatki, povezani z uporabo drog in posledicami. Obravnavajo se predvsem število in značilnosti uporabnikov drog kot tudi težave, s katerimi se srečujejo uporabniki drog in posledično družba. Tako se obravnavajo in pridobijo podatki in izračuni o številu uporabnikov drog in njihove značilnosti; informacije o programih zdravljenja in programih zmanjševanja škode ter

vključenost in lastnosti oseb v programih pomoči kot tudi število in obravnava oseb, ki so se zastupile ali umrle zaradi čezmerne uporabe drog.

2 Problematična uporaba prepovedanih drog

2.1 Ocena razširjenosti problematične uporabe prepovedanih drog

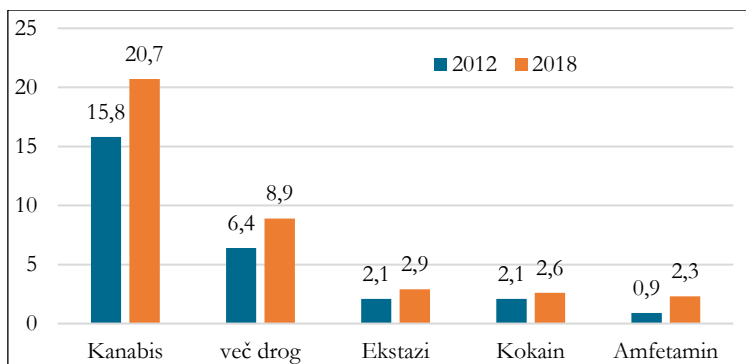
Uporaba drog se preučuje v različnih ciljnih skupinah na različne načine. V splošni populaciji se delež in vrsta uporabnikov drog preučuje predvsem z anketami, npr. Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD) (Nacionalni inštitut za javno zdravje [NIJZ], 2023). Med bolj problematičnimi uporabniki drog pa se poleg anketne metodologije uporabljajo še terenske raziskave ter indirektno metode za izračun števila uporabnikov ter drugih lastnosti, vezanih na uporabo (več) drog. Prav tako so pomembni tudi programi zdravljenja in programi zmanjševanja škode, ki sprejemajo in obravnavajo uporabnike drog (Jandl idr., 2023).

2.1.1 Podatki Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD)

Na NIJZ se približno na 5 let izvaja ATADD (NIJZ, 2023). Namen raziskave je oceniti razširjenost uporabe tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije (splošno populacijo). Trenutno se raziskava izvaja tretjič; prejšnji sta bili izvedeni v letih 2011–2012 in 2018 (Drev idr., 2021; Lavtar idr., 2014).

Podatki preteklih raziskav (graf 1) so pokazali, da uporaba drog med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, narašča. Tako je delež oseb, ki so uporabile kanabis (ali konopljo¹), iz leta 2012 narasel s 15,8 % na 20,7 % v letu 2018. Več drog ob eni priložnosti je v letu 2012 uporabilo 6,4 %; v letu 2018 pa že kar 8,9 %. Delež oseb, ki so kadar koli v življenju uporabile druge droge, kot so ekstazi, kokain, amfetamin, ipd., je v letu 2018 v primerjavi z letom 2012 prav tako narasel, vendar so bili deleži oseb, ki so navedle uporabo teh drog, nižji v primerjavi s kanabisom.

¹ Kanabis ali (indijska) konoplja, hášiš, marihuána, pogovorno gándža ali tráva je pripravek iz rastline rodu konoplja (*Cannabis*) (American Heritage Dictionaries., 2007).

Graf 2: Prevalenca (%) uporabe različnih prepovedanih drog kadar koli v življenju med prebivalci, starimi 15–64 let, od 2012 do 2018

Vir: Drev idr. (2021)

Tabela 1: Prevalenca (%) uporabe različnih prepovedanih drog kadar koli v življenju med prebivalci, starimi 15–64 let, za Slovenijo in gorenjsko regijo, skupaj in po spolu

Droga	Območje	Skupaj	Moški	Ženske
Prepovedana droga	Slo	21,0	25,0	16,8
	Gor	22,7	24,9	20,4
Kanabis	Slo	20,7	24,7	16,5
	Gor	21,8	24,2	19,3
Ekstazi	Slo	2,9	3,6	2,2
	Gor	3,0	2,9	3,2
Amfetamin	Slo	2,3	3,2	1,4
	Gor	2,7	2,6	2,8
Kokain	Slo	2,6	3,6	1,6
	Gor	2,4	2,2	2,6
Heroin	Slo	0,5	0,7	0,2
	Gor	0,7	0,9	0,7
LSD	Slo	2,2	2,9	1,4
	Gor	2,3	2,0	2,6
Več drog ob eni priložnosti	Slo	8,9	11,3	6,4
	Gor	8,9	9,8	7,9

Vir: Drev idr. (2021)

Primerjava regijskih podatkov (tabela 1) kaže povišano rabo drog med prebivalci gorenjske regije v primerjavi s podatki za celotno Slovenijo. Deleži prevalenc so višji še posebej med ženskami. Rezultati kažejo, da je med prebivalci, starimi 15–64 let, kadar koli v življenju (katero koli) prepovedano drogo (npr. kanabis, ekstazi, amfetamin, kokain, heroin, LSD ali druge droge) uporabilo 21 % prebivalcev, med moškimi 25 % in med ženskami 16,8 %. V gorenjski regiji je bil delež med prebivalci

nekoliko višji (22,7 %) v primerjavi s celotno Slovenijo (21,0 %), kjer je med moškimi prevalenca zanašala 24,9 % in med ženskami 20,4 %. Zanimiv je podatek o uporabi heroina, kjer je prevalenca za gorenjsko regijo ocenjena na 0,7 %, kar je več v primerjavi s Slovenijo z 0,5 % (gre za nizek delež, kar pomeni manj zanesljivo oceno). Prav tako so ocenjene prevalence uporabe različnih drog med ženskami za gorenjsko regijo višje v primerjavi s Slovenijo (Drev idr., 2021).

2.1.2 Ocena razširjenosti problematične uporabe drog

Ocena razširjenosti problematične uporabe drog (opioidov) je pridobljena iz podatkov programov zdravljenja z indirektno metodo/izračunom (angl. *multiplier method*). Izračuni kažejo, da je število tovrstnih uporabnikov (predvsem opioidov) v Sloveniji že nekaj let stabilno (NIJZ, 2023) in se giba med 4.000 in 6.000 oseb (visoko tveganih uporabnikov opioidov). Po oceni iz leta 2021 je bilo v Sloveniji približno 4.125 problematičnih uporabnikov opioidov, kar predstavlja 3,0 uporabnika na 1.000 prebivalcev v starostni skupini 15–64 let (Kvaternik in Rostohar, 2022).

Čeprav je razširjenost problematične uporabe opioidov v zadnjih letih stabilna, se zdravstvene težave problematičnih uporabnikov drog poglobljajo. Zaznati je večjo obremenjenost z vidno uporabo prepovedanih drog, t. i. odprtimi scenami v skupnosti. Poleg tega je zaznati upad vstopa v programe zdravljenja in zmanjševanja škode ter posledično rast povprečne starosti uporabnikov, ki so vključeni v omenjene programe. Čeprav je injiciranje med uporabniki opiatov še vedno prevladujoči način uporabe drog, se opaža, da starejši uporabniki zaradi zdravstvenih težav (predvsem poškodb ožilja), prehajajo na manj tvegane načine uporabe drog (njuhanje, kajenje ali oralna uporaba). Vzroki za opuščanje obiska v programih se pripisujejo tudi povečani smrtnosti med starejšo populacijo in urejanju zasvojenosti, ki se kaže bodisi v redni uporabi substitucijskih zdravil, v skladu s shemo zdravljenja, bodisi z doseganjem abstinence. Mlajša populacija uporabnikov drog, ki v večji meri uporablja konopljo in poživila, pa v manjši meri išče pomoč v tovrstnih programih (Kvaternik in Žerjal, 2022).

2.2 Obravnava uporabnikov prepovedanih drog v okviru zdravstva in socialnega varstva

V Sloveniji sta vzpostavljeni mreži zdravstvenih in socialnovarstvenih programov, ki se med seboj povezuje in dopolnjujeta. V okviru zdravstvenega varstva je zdravljenje urejeno preko javne mreže Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CPZOPD) in Centra za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog Psihiatrične klinike Ljubljana (CZOPD). V letu 2021 je bilo v mrežo vključenih 21 CPZOPD, od tega 2 mobilni enoti. Tako se od leta 2018, ko je tudi koroška regija dobila CPZOPD z mobilno ambulanto, program za substitucijsko zdravljenje izvaja v vseh statističnih regijah v Sloveniji.

Prav tako deluje mreža pomoči v okviru socialnovarstvenih organizacij za zmanjševanje škode na področju drog in brezdomstva, ki jo koordinira NIJZ, Območna enota Koper. Vključenih je 11 organizacij,² terensko delo z mobilnimi enotami pa poteka v 60 krajih po Slovenji na 112 lokacijah (Kvaternik in Žerjal, 2022).

2.2.1 Programi zdravljenja javne mreže Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog

Zdravstveni programi CPZOPD so brezplačni za osebe, ki imajo urejeno osnovno (in dopolnilno) zdravstveno zavarovanje, saj so umeščeni v redni program zdravstvenega varstva, ki se financira iz sredstev Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. V okviru socialnega varstva pa delujejo različni programi socialne rehabilitacije, ki jih financira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, zato so za uporabnike brezplačni. Zdravljenje z nadomestno terapijo ter vključevanje v programe socialnega varstva je v Sloveniji omogočeno tudi vsem osebam, ki prestajajo zaporno kazen, kjer je bilo v letu 2022 vključenih 600 oseb (NIJZ, 2023).

² Storitve zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog izvajajo: Društvo PO MOČ Sežana, Društvo Pot Ilirska Bistrica, Društvo Stigma Ljubljana, Društvo Svit Koper, Društvo Zdrava pot, Socio Celje, Društvo Kralji ulice, ŠENT – enota Dnevni center za uporabnike drog Nova Gorica, ŠENT – enota Dnevni center za zmanjševanje škode Velenje, ŠENT – zavetišče za brezdomne uporabnike drog in ŠENT – Dnevni center za zmanjševanje škode v Ljubljani.

V letu 2021 je v program zdravljenja prvič ali ponovno vstopilo 210 oseb. Od tega je večina oseb (91,4 %) kot glavni razlog za vstop v program navedla težave z opiodi, težave s kokainom je navedlo 4,8 % oseb; prestali pa so navedli druge droge; npr. konopljo ali hipnotike (Delfar idr., 2022b).

Prav tako je bilo vključenih 2.482 uporabnikov, ki so v programe zdravljenja vključeni več kot eno leto (neprekinjeno). Med njimi je 80 % moških in 20 % žensk, povprečna starost oseb je bila 42 let. Večina teh oseb je vključena zaradi težav z opiaty (69,2 %); 15 % zaradi pomirjeval in uspaval, 9,1 % zaradi konoplje in 5,5 % zaradi kokaina (Delfar idr., 2022a).

Tako je bilo skupaj v nadomestno zdravljenje, ki se izvaja v CZOPD in CPZOPD, vključenih 3.078 različnih uporabnikov drog, med njimi jih je 1.764 prejelo metadon, 894 buprenorfin, 305 morfin s počasnim sproščanjem in 156 uporabnikov kombinacijo buprenorfina in naloksona. Med njimi je bilo 72 % moških, s povprečno starostjo 40 let, in 28 % žensk, s povprečno starostjo 37 let (Delfar idr., 2022a; NIJZ, 2023).

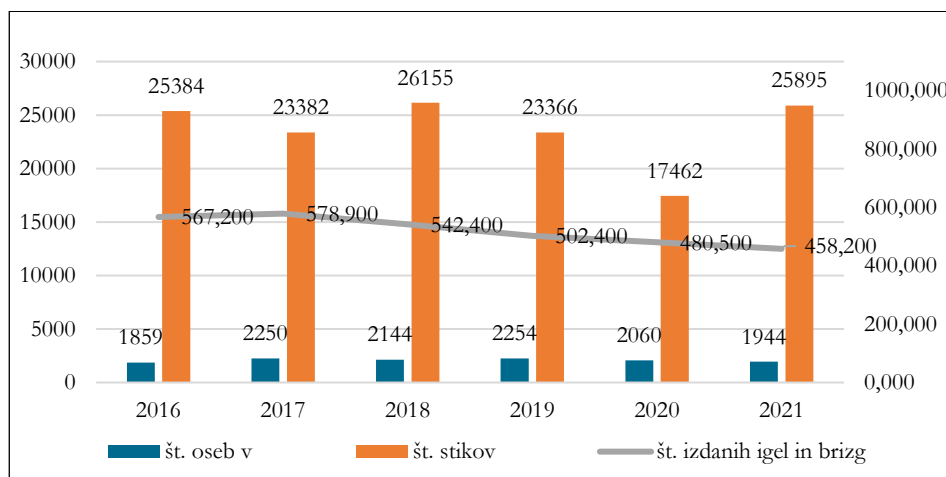
V Sloveniji tako deluje 21 programov/centrov zdravljenja (CPZOPD), kjer v gorenjski statistični regiji delujeta dva, in sicer na Jesenicah in v Kranju. Žal zadnja leta nobeden od programov ne poroča števila vključenih oseb v program zdravljenja. Zadnji podatki so iz let 2017–2019, kjer je bilo po poročanjih v obravnavo v CPZOPD Kranj vključenih približno 60 oseb.

2.2.2 Mreža programov zmanjševanja škode

Mrežo programov zmanjševanja škode na področju drog in brezdomstva koordinira NIJZ, Območna enota Koper, kjer je vključenih 11 organizacij in vključuje terensko delo z mobilnimi enotami. Program se izvaja v 60 krajih po Slovenji, na 112 različnih lokacijah (Kvaternik in Žerjal, 2022). Socialnovarstvene organizacije izvajajo z dokazi podprte ukrepe, s katerimi preprečujejo nastanek zdravstvene, socialne in družbene škode zaradi uporabe drog. Tako zmanjšujejo ter preprečujejo prenos okužb z nalezljivimi boleznimi in s tem tudi nadaljnje slabšanje zdravstvenega in socialnega stanja oseb, ki uporabljajo droge. Nadalje z metodo nizkega praga omogočajo hitrejši vstop v programe obravnave in s tem zagotavljajo socialno vključenost uporabnikov in njihovo sodelovanje. Omenjeni programi izvajajo različne dejavnosti, ki vključujejo obveščanje in izobraževanje uporabnikov drog o

nevarnostih pri uporabi drog, informiranje o varnejših načinih uporabe drog, svetovanje in vrstniško pomoč. Sem sodijo tudi programi, ki vključujejo izmenjavo sterilnega materiala za uporabo drog (igel in brizg), terensko delo, dnevni centri za uporabnike drog, zavetišča, varna hiša za uporabnice prepovedanih drog. Z izvajanjem omenjenih dejavnosti se pomembno prispeva k varovanju javnega zdravja oz. zdravja skupnosti in javnega reda in miru.

V letu 2021 je bilo v storitev zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog vključenih približno 1.950 različnih uporabnikov drog, razdeljenih pa je bilo več kot 458.000 sterilnih igel in brizg. Število izdanih igel in brizg od leta 2017 upada, medtem ko se število uporabnikov v programih giba med 1.850 in 2.300 (graf 2).

Graf 2: Število vključenih oseb v programih, število stikov in število izdanih igel in brizg v programih zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog med letoma 2017 in 2020

Vir: NIJZ (2023)

Število stikov je v letu 2020 še dodatno upadlo kot posledica splošnih ukrepov za zajezitev epidemije covid-19, npr.: zapiranje dnevnih centrov (omejitev števila oseb glede na površino zaprtega prostora), ukinitvev javnega prevoza in omejeno gibanje na občino bivanja. V letu 2021 je število stikov naraslo, zabeleženih je bilo kar 25.895 stikov, kar je skoraj 8.500 stikov več kot v preteklem letu.

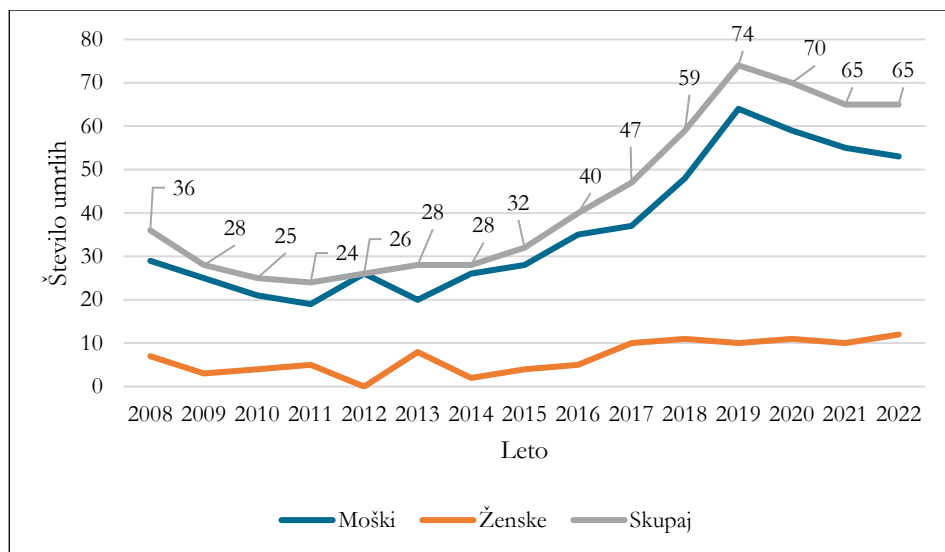
Čeprav se beleži nižje število izdanih igel in brizg ter manj stikov z uporabniki na izmenjavi sterilnega pribora za uporabo drog, je občutek obremenjenosti s problematično uporabo drog v skupnosti večji. Uporaba prepovedanih drog v skupnosti postaja vidnejša, populacija uporabnikov programov zmanjševanja škode pa vse starejša, s kompleksnejšimi zdravstvenimi težavami in slabšim socialno-ekonomskim položajem. Uporabniki programov zmanjševanja škode so večinoma uporabniki različnih drog. V letu 2021 so bile najpogosteje uporabljene droge konoplja/kanabis (72,1 %), kokain (60,4 %) in heroin (59,9 %). V letu 2021 opažamo povečanje deleža uporabnikov z zdravstvenimi težavami (62,8 %). Večina jih ima duševne bolezni (kot so depresija, anksioznost in samomorilne misli), glavobol, hepatitis C, bolečine v okostju, nespečnost in druge težave.

Tako so programi zmanjševanja škode dostopni v gorenjski regiji, kjer Društvo Stigma izvaja program terenskega dela z mobilno enoto. V okviru programa pomoči izvaja tudi storitev zamenjave sterilnega pribora za uporabo prepovedanih drog. V letu 2021 so na tem območju zabeležili 399 stikov, v omenjen program pa je bilo vključenih 52 različnih oseb.

3 Umrljivost med uporabniki

Po letu 2016 se je zabeleženo število smrti zaradi uporabe drog močno povečalo, vendar število v zadnjih treh letih (2020–2022) ponovno nekoliko upada (graf 3). V času epidemioloških ukrepov ob epidemiji covid-19 so bile prisotne določene spremembe v dostopnosti drog, prilagoditve znotraj programov zdravljenja odvisnosti in programov zmanjševanja škode, kar se je v Sloveniji pokazalo kot zmanjšanje števila umrlih zaradi predoziranja s prepovedanimi drogami. Ta trend se nadaljuje tudi v postpandemskem obdobju, predvsem na račun moških, saj je število smrti med ženskami od leta 2017 stabilno.

Leta 2022 je zaradi uporabe drog umrlo 66 oseb, med njimi 12 žensk in 56 moških. Povprečna starost umrlih v letu 2022 je bila 44 let, vendar obstajajo razlike med spoloma. Povprečna starost umrlih moških je bila 42 let, povprečna starost umrlih žensk pa 51 let. Tako je bilo 82 % vseh smrti, ki so bile povezane z drogami (uporabo drog), pri moških. Največ umrlih je bilo v starostni skupini 40–44 let.

Graf 3: Gibanje števila umrlih zaradi prepovedanih drog, skupaj in po spolu, 2008–2022
Vir: NIJZ (2023)

4 Zaključki

Razširjenost uporabe prepovedanih drog med različnimi ciljnimi skupinami uporabnikov je v Sloveniji, kljub razvejani mreži programov pomoči v okviru zdravstva in socialnega varstva, še vedno pomemben javnozdravstveni problem. Uporaba prepovedanih drog, kljub škodljivim posledicam, med prebivalci Slovenije v zadnjih letih narašča. Spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti. Dostopnost programov pomoči je v okviru zdravstva in socialnega varstva zadostna in geografsko primerno pokrita, vendar se število uporabnikov, ki vstopajo v programe obravnave, zmanjšuje. Med različnimi ciljnimi skupinami uporabnikov drog prevladuje uporaba konoplje in narašča uporaba kokaina. Kar sovpada z izsledki zadnje analize odpadnih voda, ki kažejo, da je najvišja uporaba kokaina, ekstazija in metamfetamina v Ljubljani, amfetamina v Velenju, THC pa v Kopru (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023; Jandl idr., 2023). Med prebivalci Slovenije, v starosti 15–64 let, je najbolj razširjena uporaba konoplje. V skupini problematičnih uporabnikov prepovedanih drog uporaba heroina ostaja stabilna, narašča pa uporaba kokaina, kar kažejo tudi podatki o zmanjšani izdaji sterilnih igel in brizg ter prehajanju na »varnejše« načine uporabe drog.

Obstoječe programe pomoči bi bilo treba kadrovsko okrepiti in nadgraditi z novimi programi, kot so nadzorovani prostori za uporabo drog, namestitveni programi za uporabnike drog in programi za ranljivo skupino mladih uporabnikov drog ter programi zdravstvene nege. Ob tem bi bilo treba krepiti sodelovanje med programi zdravstvene in socialnovarstvene obravnave uporabnikov drog.

Na smrtnost med uporabniki drog vplivajo tvegani vzorci uporabe več drog hkrati ter souporaba alkohola in pomirjeval. Med dejavniki tveganja so predvsem starost, vbrižgavanje in somatska ter psihiatrična soobolevnost. Tudi samomor predstavlja velik izziv za strokovnjake, ki delajo na področju zdravljenja odvisnih od drog. Nekatere raziskave ocenjujejo, da je med uporabniki drog približno 10–20 % samomorov.

Preprečevanje predoziranja je sestavni del celostnega pristopa, ki bo uspešen le, če bomo izvedli vrsto intervencij, usmerjenih v različne vidike tveganega vedenja, intervencije v sklopu zdravljenja in ciljanje na poznana obdobja tveganja, kot sta izpustitev iz zapora in opustitev zdravljenja zasvojenosti.

Literatura

- American Heritage Dictionaries. (2007). *Spanish word histories and mysteries. English words that come from Spanish*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Delfar, N., Jandl, M., Breznikar, D. in Anderle, T. (2022a). *Evidenca obravnave uporabnikov drog v letu 2021. Nепреkinjena obravnava*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/11/porocilo_tdi_2022_neprekinjena_obravnava_2.pdf
- Delfar, N., Jandl, M., Breznikar, D. in Anderle, T. (2022b). *Evidenca obravnave uporabnikov drog v letu 2021. Prvi in ponovni vstopi v obravnavo*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/11/porocilo_tdi_2022_prvi_in_ponovni_vstop_2.pdf
- Drev, A., Hočevnar Grom, A., Lavtar, D., Rehberger, M. in Korošec, A. (2021). *Uporaba prepovedanih drog, konoplje v zdravstvene namene in zloraba zdravil na recept med prebivalci Slovenije*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/atadd_26_8_21.pdf
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2023). *Wastewater analysis and drugs – A European multi-city study* https://www.emcdda.europa.eu/sites/default/files/pdf/13735_en.pdf
- Jandl, M., Drev, A., Hočevnar Grom, A., Belščak Čolaković A. in Kvaternik, I. (2023). *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2023/02/Nacionalno-porocilo_2022-1.pdf
- Koprivnikar, H., Zorko, M., Drev, A., Hovnik Keršmanc, M., Kvaternik, I. in Macur, M. (ur.). (2015). *Uporaba tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije ter neenakosti in kombinacije te uporabe*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/uporaba_tobaka_alkohola_in_drog.pdf
- Kvaternik, I. in Rostohar, K. (2022). Estimate of the number of high-risk opioid users. V M. Jandl, A. Hočevnar Grom, A. Drev, A. Belščak Čolaković in I. Kvaternik (ur.), *Report on the drug situation*

- 2022 of the Republic of Slovenia (str. 72–74). Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/nacionalno_porocilo_2021_ang.pdf
- Kvaternik, I. in Žerjal, Ž. (2022). Harm reduction interventions. V M. Jandl, A. Hočevar Grom, A. Drev, A. Belščak Čolaković in I. Kvaternik (ur.), *Report on the drug situation 2022 of the Republic of Slovenia* (str. 74–75). Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/nacionalno_porocilo_2021_ang.pdf
- Lavtar, D., Rostohar, K., Zaletel, M. in Hočevar Grom, A. (ur.). (2014). *Uporaba prepovedanih drog, tobaka in alkohola v Sloveniji 2011–2012: Metodologija raziskave in izbrani statistični podatki*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/uporaba_prepovedanih_drog_tobaka_in_alkohola_v_sloveniji_2011-2012.pdf
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). (2023). *Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah*. <https://nijz.si/podatki/podatkovne-zbirke-in-raziskave/nacionalna-raziskava-o-tobaku-alkoholu-in-drugih-drogah/>

